

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 36.

Koosolek 30. augustil 1917 kubermangu lossi Valges saalis, Tallinnas, Toompeal.

Ilmunud oli 32 maanõunikku: H. Reiman, H. Pöhl, Ar. Vallner, P. Johanson, M. Kiirats, Jul. Seljamaa, K. Saral, J. Tõnisson, A. Kohver, J. Kurvits, T. Kuusik, J. Vilms, J. Januson, Hans Roos, Piip, J. Temant, J. Raamot, J. Kärner, A. Birk, H. Kruus, A. Veiler, J. Reintam, A. Podrätshik, J. Kalm, Joh. Kukk, H. Riber, Jaakson, A. Leetsmann, K. Ast, T. Laur, Masik, H. Kask.

Päevakorras on needsamad küsimused sellessamas järjekorras, nagu nad enne lõunasel koosolekul olid üles seatud.

1. Üleskutse Eestimaa rahvale.

K. Ast loeb redaktsiooni komisjoni üleskutse ette, mis järgmiselt käib:

Eestimaa rahvale.

Raske hädaoht ähvardab Venemaad ja tema kalli hinna eest võidetud vabadusi. Vasturevolutsioonilised jõud, kes seni uue korra kukutamise septsusi sala toimetasid, on nüüd revolutsioonilise ajutise valitsuse vastu avalikku massu tõstnud.

Juba riiklisel nõupidamisel Moskvas tuli ilmsiks, et kontrrevolutsiooni hädaohu eest hoiatamine paljas kollitamine ei olnud, vaid et riigivastased jõud tõepoolest verise kodusõja vastu valmistasid. Ja nüüd on see vennatappev sõda, mille saagiks kõik meie vabadused võivad langeda, kätte jõudnud.

Endine vägede ülemjuhataja kindral Kornilov pani 26. aug. peaministrile Kerenskile nõudmise ette, et terve riigivalitsemise võim ainuüksi tema, Kornilov'i, kätte antaks. Ainult temal leiduvat tahtmist korra jalaleseadmiseks ning ainult temal olevat jõudu välise vaenlase tagasilöömiseks.

Aga kui ajutine valitsus seda nõudmist ei täitnud ja läbirääkimistest midagi välja ei tulnud, siis astus endine vägede ülemjuhataja, kes ennast Venemaa päästmise nimel tõendab talitavat, meeletuma sammu ja saatis väerinnalt kolm divisjoni pealinna poole teele, et seaduslist revolutsiooni valitsust kukutada.

Siit selgub kindral Kornilov'i tõeline püüdmine, mis selles seisab, et mõnede vasturevolutsiooniliste ja eksiteele viidud väeosade peale toetades diktaatorlist võimu enda kätte kiskuda ning kõigile vabadustele lõppu teha.

Tema võidu puhul ei saaks enam juttu olla demokraatliku riigikorra maksmapanekust, ega väikerahvaste enesemäära-

mise õigustest, sest sõjaväelise ainuvõimu varal valitsejad on, nagu ajaloost juba tunneme, vere ja valjusega valitsenud.

Mitte rahva asutaja kogu kokkukutsumine ei seisaks meil siis ees, vaid raudse keskviimu surve, mille all kõik lootused närtsiks.

Seda äratundmist sisaldab ka Eesti Maanõukogu otsus, mis 28. aug. vastu võetud ja milles öeldakse:

„Ajutise Valitsuse kindralkomissari Onipko seletust ära kuulates ja silmas pidades, et Eestimaa rahvaste huvid revolutsiooni võitute saatusega ühendatud on ja et Ajutine Valitsus, kes revolutsioonilise rahva tahtejõu loodud, peab rahvast revolutsiooni seadusemäärasele lõpusihile, Asutaja Koguni, viima, tunnistab ajutine Eesti Maanõukogu teda ainukeseks täie-võimuliseks kõrgema võimu kandjaks riigis ja arvab, et ainult Ajutise Valitsuse korraldused, kes suveräänse rahva tahtejõu pärandav kandja on, täidetud peavad saama, kui seaduslikud aktid, kuna iga-sugune püüe Ajutist Valitsust kukutada ja katse sõjaväelist diktatuuri maksmanna, tulevad kui rahva õiguste rikku-mised ja isamaad hukuvad lubamatuks tunnistada.“

Nii on ainult üks tee ja üks valik. Eesti Maanõukogu kutsub kõiki Eestimaa elanikke rahu alal hoidma ja põlastusega tagasi tõrjuma iga vasturevolutsioonilist katset.

Meie omavalitsuse asutused, meie valla- ning maakonna-nõukogud, meie ühi-sused ja seltsid peavad revolutsioonilise demokraatia esitustega, tööliste ja solda-tite saadikute nõukogudega, käsikäes käies ainult revolutsioonilise Ajutise Valitsuse, tema asemikkude ja rahva poolt valitud Eesti Maanõukogu käskusid ning määrusi täitma.

Iseäranis olgu meie väeosadele öeldud, ärge usaldage kontrrevolutsioonilisi ässi-tajaid, ärge kuulake nende äraandlikke sõnu. Pidage meeles, mis ütles teie sõja-minister riiklisel nõupidamisel: „Ei ole vabadust ilma isamaata ja isamaad ilma vabaduseta.“

J. Jaakson seletab, et ta sisuliselt üles-kutsega mitte täiesti nõus ei ole, sest et üleskutses mitmed faktid selguseta ja kahtlased on. Maanõukogu peab omad üleskutsed täiesti läbikaalutult välja saat-ma. Soldatite ja tööliste saadikute nõu-kogud on üleskutses ainukesteks demo-kraatia esitajateks toonitatud, kuna see

mitte nii ei ole. Sellepärast ei saa tema üleskutsega mitte täiesti nõus olla.

A. Birk selgitab üleskutses olevaid vigasid sõjaväe saatmise asjus Petrogradi poole ja ka muudes küsimustes ei saa mitte ühes nõus olla komisjoni poolt välja töötatud üleskutsega.

2. Demokraatlise bloki üleskutse.

Kannab demokraatlise bloki üleskutse ette:

„Ajutine Eesti Maanõukogu, kui Eestimaa seaduslik esitus, seletab, et meie rahval kohuseks on Venemaa rahvaste vabaduse ja revolutsiooni saavutuste kindlustamiseks kõige jõuga kaasa aidata.

Selles tundmises avaldab Maanõukogu Eestimaa rahvale tungiva üleskutse praegusel äreval ja segasel ajal täielikku rahu alalhoides ja kindlasti korda pidades igale vasturevolutsioonilisele liikumisele vastu seista.“

J. Vilms vaidleb J. Jaakson'i ja Birk'i mõtetele vastu. Teeb ettepaneku sisuliselt läbirääkimisi lõpetada.

16 häälega 14 hääle vastu otsustatakse arutusi lõpetada.

A. Vallner paneb ette otsustada, kumba üleskutset tuleb Maanõukogu omaks tunnistada. 16 häälega tunnistatakse komisjoni üleskutse Maanõukogu omaks.

J. Temant seletab üleskutse sisu kohta. Juhataja võtab J. Temant'ilt sõna ära. J. Temant protesteerib selle vastu, et paremale tiivale ei lubata oma mõtteid avaldada. J. Temant'i protesti peale vaatamata pannakse üleskutse hääletamisele ja võetakse 16 häälega vastu.

3. Kvoorumi küsimus.

H. Kask toob ette, et kvoorumi koos ei ole.

Juhataja A. Vallner teatab, et H. Kask oma tähendusega hiljaks on jäänud, sellepärast et hääletamine juba läbi on. Kuulub 10-minutilise vaheaja.

J. Vilms (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).